

Romano hangos

13,

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 13 • ČÍSLO 5 • VYŠLO 9. ČERVNA 2011

zprávy

MILÁN – „Milán se nesmí proměnit ve město Cikánů, které je plné romských táborů a přistěhovalců, jimž chce levice přiznat volební právo,“ prohlásil italský premiér Silvio Berlusconi před druhým kolem místních voleb, v nichž jeho pravicové straně Lid svobody hrozila porážka.

PRAHA – Deník Právo zveřejnil 1. června zajímavý článek svého redaktora Petra Uhla. Ten v něm vyslovuje podezření, že předseda Asociace speciálních pedagogů Jiří Pilař, dřívější náměstek ministra školství a nyní člen školské komise TOP 09, ovlivňuje pracovníky ministerstva školství. A to ve smyslu, že „romčatům“ je nejlépe v nenáročných praktických školách a sami Romové ani o vzdělání nestojí.

BRNO – Ombudsman nedávno pohrozil rezignací, neprosadí-li žádnou z osmi zákonných úprav, které doporučil ve své zprávě o činnosti za minulý rok. Za nejdůležitější považuje obnovit nárok na podporu v nezaměstnanosti pro propuštěné při nevyplacení odstupného. Výplatu podpory v nezaměstnanosti až po uplynutí doby, která odpovídá vyplacenému odstupnému, prosadila vláda v rámci úspor. Úprava přitom neřeší, zda člověk odstupné skutečně dostal.

VSETÍN – Vystěhování Romů ze Vsetína do jiných obcí v roce 2006 se podle Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách značně prodražilo. Pro rodiny mělo katastrofální následky, hrozí jim stejně exekuce a další vystěhování. Postup byl nákladným řešením pro stát i obec, odpovědnost za něj nese bývalý starosta Vsetína a dnešní lidovecký senátor Jiří Čunek.

(www.romea.cz, kh)

Díky Khamoru za vydařený týden aneb mezinárodní romský festival po třinácté

Exotický soubor Jaipur Maharaja Brass Band přijel z Indie.

PRAHA – Letošní průvod romských umělců směřující 26. května od pražského Můstku na Staroměstské náměstí se těšil obzvláštní přízni májového sluníčka!

Inu, Khamoro je khamoro, tuto výsadu si vybírá téměř tradičně. Zvláště s přihlédnutím k okolnosti, že defilé putuje v pravé poledne, kdy stojí slunce nejvýš.

Stačí vystoupit ze schodiště metra na dlaždbu v centru Prahy a jas vás doslova oslepí! Letos dojem umocňovala břeskňá fanfára od Domu knihy, kde se ve stínu mocně opírala do svých žestí indická dechová skupina Jaipur Maharaja Brass Band.

Letošní ročník Khamora zahájili zpěvák Jan Bendig a zpěvačka Aneta Kováčová ukázkou tradiční romské svatby, která přítomným zprostředkovala dávné tradice.

Foto: Khamoro

Jejich tanečnice uváděla v úzas Pražany i cizince tancem, spojeným s akrobatickým uměním vybalancovat na temeni hlavy sedm sklenek, na nichž stojí ještě keramická váza... A to vše v opojném rytmu z oblasti Rádžastánu.

V zádech indických Romů přeshlapovali známí pražští artisté na chůdách, z nichž jmenovitě Jiří N. Jelínek ovládá zároveň i bravurní tanec, propojený virtuozními improvizacemi svých houslí. Sotva jsme se pozdravili, už mi rozesmátý malý tanečník z pražské kapely Connection nabídl – konečně! – tištěný program festivalu Khamoro. A mizí v tanečním víru dívenek v ohnivých sukénkách pod snědý-

mi, rytmem pulzujícími boky. O pár kroků vpřed k čelu průvodu oči/uši přecházejí nad tanečnicemi ve fialovém, poté následují suknice zlatavé, v dalším plánu jemně kvítkované živůtky... Každá z dívčích tanečních skupin má své partnery, tanečníky od čtyř let výš, a věru, že jim kotníky jen kmitají!

Však také hudebníků není málo: zní Trio Mozese Rozenberga, pod Stavovským divadlem přebírá sólo Alexian Group s akordeonem Santina Spinelliho, na Ovocném trhu poutá pozornost Etnorom z Maďarska, přehlušovaný našim akordeonistou Máriem Bihárym se skupinou Bachtale Apsa. Daleko vpředu Pokračování na str. 4

z obsahu

Jak dlouho tu bude fungovat černo-bílé školství?

Romští žáci zůstávají často oddělení
strana 3

Rada pro záležitosti Romů to asi nevyřeší

Bohumil Řeřicha o bariérách mezi většinou a menšinou
strana 3

Proč Romové nemají bezdomovce?

O tom víc v povídce Ireny Eliášové
strana 7

Lucie Sharrii Oračková: Osobně se už těším do důchodu

Autorka mnoha článků a rozhovorů v Romano hangos i v brněnském časopisu pro romskou mládež Romano VIP, k vidění všude v Brně, kde se děje něco kolem Romů, na koncertech, festivalech a romských párty... Brňáčku Lucii Šariskou-Oračkovou asi není nutné moc představovat. Přece jen jedna novota by tu byla – nedala se Lucie na umělečtější focení? Zajímalo nás to samozřejmě víc, kdo jiný než Romano hangos by měl mít první její fotky...

Ještě než se dostaneme k tomu focení, malá rekapitulace vašich posledních let: ve Vašem profilu na facebooku jsem si všiml, že jste

už absolvovala Střední odbornou školu managementu a práva, v Brně zvanou Ščukova škola. Nějaká vaše závěrečná bilance a zhodnocení: co byste na té škole vyzdvihla, co se vám naopak nelíbilo, co mělo být jinak...

Tak abych to uvedla na pravou míru, momentálně jsem studentkou třetího ročníku této školy. Na závěrečné zhodnocení je podle mě času ještě dost, ale můžu vám prozradit svůj dosavadní názor. Škola jako taková mi přijde šileně zajímavá, se zajímavými obory. Není to škola jako škola, kde se k vám chovají čistě profesionálně odměřeně. Jde o školu, která má srdce a kdokoliv, na-

příklad učitelé i vedení vám vychází vstříc. Dokonce jsem si všimla, že jsou schopni poradit, když student přijde s nějakým osobním problémem. Dá se říct, že v této škole jsme spíše dohromady bráni jako „lidi“ než jako „studenti a učitelé“.

Dobře, ale to je moc chvály, zkuste to trochu s odstupem – co například učitelé, jejich hodnocení, kdo a čím se vám zapsal třeba jako vzor k následování...

No to je velice záladná otázka. Pro mě znamená osobnost každý z nich. Emila Ščuku moc osobně neznám, ale je vidět, že dělá všechno, aby se nám na škole dařilo. Ale abych

byla konkrétní, tak mezi mé oblíbené rozhodně patří Kateřina Švidrná, jejíž obory jsou psychologie, multikulturní soužití a základy komunitní práce. Dál David Ščuka, to je manažer brněnské pobočky, Petr Kotiš, ten má romský jazyk a romistiku, a v neposlední řadě Zuzana Gáborová, učí právo a veřejnou správu. Ono jich je mnoho, ale na to by mě ani celé Romano hangos nestačilo.

Máte přibližně přehled, jak třeba vaši spolužáci získávají zaměstnání, kam míří atd?

Minulí maturanti se dostali docela daleko, až na pár výjimek. Je jasné
Pokračování na str. 5

zaznamenali jsme

PRAHA – Poslanec ODS a bývalý ústecký hejtman Šulc měl přibližně rok na facebooku výzvu k vysídlení Romů na Haiti. Místopředseda ODS Alexandr Vondra a poslanec za ODS Pavel Drobil řekli, že jde o „nevhodný“ čin. Šulc zaujal už před krajskými volbami v roce 2008, když nechal vyvěsit plakát s heslem: „*Makejte gadžové, ať se máme líp.*“

VRÚTKY – Zdejší radní chtějí postavit dva metry vysokou zeď, oddělující domov důchodců a školku od místních Romů. Primátor města Miroslav Mazúr věří, že ho občané a radní při hlasování v tomto záměru podpoří. Loni vyrostla podobná zeď v Michalovcích, stejně tak v obci Ostrovany.

BRUSEL – Evropská unie stále šetří používání tak zvané „falometrie“ v Česku. Metoda se používá k posuzování žadatelů o azyl (např. lidí udávajících za důvod pronásledování svou homosexualitu) a je zaměřená na průtok krve v penisu při sledování sexuálních výjevů. ČR je jedinou zemí EU, která tuto metodu užívá. Agentura EU pro lidská práva obvinila české úřady z „homofobie“. Praha tvrdí, že tento postup použila jen v několika málo případech.

KMETINĚVES – Strana TOP 09 se již dříve distancovala od výroků starosty v této obci Luďka Kvapila, který v rámci boje proti „homofobii“ na facebookovou zeď napsal: „*Homosexuálové mi nevadí, když neotravují, ale cikáni mi vadí zcela určitě! I když neotravují a nenasírají, což vlastně neexistuje!!*“ Karlu Schwarzenbergovi je velmi líto, že se člověk, který byl spojován s TOP 09, dopouští silných výroků proti menšinám.

BRATISLAVA – Úřady na Slovensku začaly rozdávat mouku a těstoviny, které stát připravil pro sociálně potřebné skupiny obyvatelstva. Na každého takto prokazatelně definovaného člověka připadá 20 kg mouky a stejné množství těstovin. Potraviny zaplatí EU. Odbory tvrdí, že tento počín je urážkou lidské důstojnosti. Názory Romů, kterým tato pomoc je také určena, se nepodařilo RH zjistit.

PRAHA – Z pracovní skupiny ministerstva školství odešlo 47 lidí na protest proti procesním a personálním změnám v rámci přípravy programu inkluzivního vzdělávání. Martin Šimáček, šéf Agentury pro sociální začleňování, řekl, že resort (ministerstvo školství) promrhal obrovskou příležitost využít odborné kapacity a jejich odchod znamená definitivní zhroucení platformy (pro inkluzivní vzdělávání).

BRATISLAVA – Asi padesát agresivních neonacistů se pokusilo napadnout druhý ročník Duhového pochodu na podporu práv gayů a leseb, který se konal v sobotu 4. června v Bratislavě a jehož se zúčastnilo asi 1500 lidí. Radikálové oblečení v tričkách Slovenské pospolitosti a v jiných tmavých oděvech drželi transparent s nápisem Za tradiční rodinu, proti deviacím, na kterém bylo i logo Lidové strany – Naše Slovensko. Na trase pochodu pod Novým mostem se asi padesátičlenná skupina neonacistů pokusila na poklidný průvod zaútočit dýmovnicemi, policie je však záhy rozehnala.

PŘEROV – Pravicoví radikálové, kteří se chystají na konci června do Přerova, mají v plánu projít v průvodu přímo tamní romskou čtvrtí. Město už kvůli jejich příjezdu vyzvalo obyvatele k obezřetnosti. Opatření chystá také policie se strážníky. Nasazeny by měli být policisté na koních i vrtulníky. Akci v sobotu 25. června pořádá Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS). Před dvěma lety tam neonacisté po oficiální části demonstrace zaútočili na policisty a vyvolali pouliční bitku. Město na svých stránkách vyzvalo obyvatele, aby se nezdružovali na trase pochodu, ani v místech, kde budou bezpečnostní opatření. (www.romea.cz, kh)

Poradny kvůli malým dotacím zavírají

PRAHA – Poradny, které se zaměřují na sociální témata, začaly kvůli nižším dotacím a nedostatku peněz omezovat činnost. Některé ji už ukončily. Uvedl to šéf Asociace sociálního poradenství (ASP) Hynek Kalvoda.

Asociace zastřešuje čtyři větší organizace, které sdružují desítky poraden. V nich se lidé dozvědí třeba to, co mají udělat pro získání práce, jak uzavírat smlouvy či jak postupovat v případě diskriminace.

Ministerstvo práce předloni neziskovým organizacím dalo na poradenství 280 milionů korun, loni 260 milionů. Letos je podpořilo zatím částkou 210 milionů. Nyní by měla komise rozhodovat o rozdělení zbytku letošních dotací. Podle Kalvody by teď poradny mohly získat ale jen zlomek ze zbývajících asi 130 milionů na sociální služby.

„Odborné sociální poradenství je v ohrožení kvůli nedostatku financí. Některé poradny jsou na tom už tak špatně, že nečekají, jak dodatečně rozdělování dotací dopadne. Ukončují činnost a služby nebudou ničím nahrazeny,“ uvedl šéf ASP. (ČTK)

Romanohangos

www.rnl.sk – Rómsky nový list

noviny Rómov na Slovensku

Nadační fond Verda podporuje mladé Romy už přes deset let

BRNO – Nadační fond Verda slaví desáté výročí. Byl založen roku 2001 a za dobu svého působení už poskytl 1 662 431 Kč studentům a dětem z řad romské komunity. Stipendium či podpora byla vyplacena 366 studentům středních, vysokých škol a učilišť z celé České republiky.

Každoročně úspěšně ukončí školní rok zhruba 70 % studentů, kterým fond Verda přiznal v daném roce příspěvek na studium, a oni mohou zdárně pokračovat v dalším studiu na vybrané škole.

Úplné studium úspěšně dokončí polovina z nich. Každoročně se znovuc znovu hlásí třetina uchazečů z předchozích let.

Největší procento našich klientů tvoří studenti středních škol (43 %) a učňovská mládež (41 %). Vysokoškoláci pak tvoří 16 % stipendistů fondu Verda. Správní rada i výkonný tým Nadačního fondu Verda sestává celých 10 let v podstatě ze stejných lidí a také způsob výběru mezi uchazeči o stipendium zůstává od počátku totožný – reflektuje zejména dosažený studijní prospěch a též sociální a rodinné poměry uchazeče. Od počátku existence spolupracuje Nadační fond Verda s romským střediskem Drom. To se podílí na fungování fondu především vyhledáváním a oslovováním nových žadatelů, zajišťuje komunikaci s příjemci na-

dačních příspěvků. Od podzimu roku 2005 rovněž zajišťuje ve spolupráci s fondem Verda doučování brněnských studentů se slabšími studijními výsledky v matematice a českém jazyce.

Nadační fond Verda je jediným fondem v ČR zaměřeným na podporu studentů z řad romské komunity, který je financován výhradně ze soukromých zdrojů, tj. z darů několika fyzických osob. V roce 2002 obdržel cenu Via Bona, která je udělována každoročně nadací VIA jako uznání za odvahu realizovat nový, neobvyklý projekt.

Kateřina Dubská,
Miroslav Zima

Členové fondu Verda, Brno.

Slet na Havlových kamenech?

Sleduji to z povzdálí každý rok v květnu. Pietní akt v Letech u Písku se čím dál tím víc stává bizarnější podívanou. Nebohý Čeněk Růžička v dobré víře pořádá akci a dává tak prostor alibistům a populistům. Vepřín je jen třešničkou na dortu, kterou stejně nikdo nepozře. Opakovaný výkřik o zrušení velkovýkrmny vepřů vždy vyšumí, ale je velice zábavné sledovat aktéry. Nemyslím ty, kteří přijedou autobusem a stojí opodál, ale ty v černých limuzínách, co sedí na hedvábných poduškách a mají své projevy přesycené patosem a hloupostí.

Letos opět papaláši perlí. Novodobí romokamarádi z politické strany, která je v kómatu, svou přítomností zneuctili památku mých předků stejně tak jako přítomní ministři. Jedni se nepochlapili v tomto tématu, když měli možnost a obsazená ministerstva. Nyní bez jediného křesla v parlamentu si uzurpují megafony na demonstracích a mikrofony na pietních aktech. Nechutné. Další je prý expert/ka na ledacos, ale ve svém úřadu odsunul/a spoustu důležitých věcí na vedlejší kolej. Palčivé problémy dneška řeší v zastou-

pení podřízených, které vysílá na konkrétní akce jako záskok, a vyjadřuje se jen prostřednictvím „tiskové zprávy“. Absolutně mimo mísu je její řečnění v Letech u Písku o tom, kdo by se měl o tento pietní akt starat do budoucna: jestli ti, jež to dělají každoročně velice profesionálně, anebo to má dělat Památník Lidice. Další ministr se letos ukázal na pietním aktu a vůbec mu nevadilo, že před pár týdny jeho podřízení brutální silou potlačili demonstrující Romy a dělali komparz pochodu jícím neonacistům. To jsou paradoxy. V Letech u Písku byli a tím pá-

dem mají splněnou normu. Mohl bych pokračovat dále.

Odér vepřů a hnoje mě vždy odradí od záměru být osobně přítomen na této události, avšak tentokrát toto mé odhodlání trumflí papaláši svou přítomností. Je jediný člověk, který tam letos byl a u kterého lituji, že jsem se s ním nemohl při této příležitosti setkat a složit mu uctivou poklonu. Hovořím o panu Karolu Sidonovi.

Anticiganismus je prý dobrým politickým kapitálem a jistou cestou nahoru, ale ono i falešné romokamarádství poslouží v politice ke zviditelnění se. Teda pokud ani v jednom případě nedisponuje inkriminovaný jedinec či politický subjekt nějakou tou koncepcí, tak je „Cikán“ velice vděčným tématem. V Letech u Písku je možno každoročně sledovat, jak politici zahrají na osvědčenou notu. Lidé neblázníte! V Letech u Písku umírali moji předci, a tak zachovejte pietu a raději nejezděte, jelikož na pokrytectví není nikdo zvědavý. Srážíte tím důstojnost celé události.

Drahomír Radek Horváth
Projektový manažer, Děčín.

Starosta Kvapil nakopl „knížete“ a zabrousil mezi extremisty

Nezávidím TOP 09, která nominovala do loňských doplňovacích voleb do Senátu na Kladensku starostu Kmetiněvsi Luďka Kvapila. Nebyla to dobrá volba. Pan starosta nyní obrazně řečeno nakopl předsedu TOP 09 Karla Schwarzenberga a ukázal, že jeho srdce touží bezvýhradně po jiných politických

sférách. Po prostředí krajní pravice, která šíří nenávist. „*Homosexuálové mi nevadí, když neotravují. Ale cikáni mi vadí zcela určitě! I když neotravují a nenasírají – což vlastně neexistuje,*“ oznámil nám pan starosta Kvapil své „moudro“. Předčil tím i ty nejotrlejší předáky dnes již zakázané extremistické Dělnické strany.

Na schopnosti úsudku pana starosty Kvapila se mohlo podepsat mimořádně horké počasí, prokládané bouřkami a přívalovými dešti. Pan starosta by se proto neměl tolik vystavovat zrádným slunečním paprskům a spíše by se měl věnovat studiu historie, aby zjistil, že jeho výrok se až nebezpečně podobá slovům lidí, kteří způsobili nezměrné tragédie ve 20. století. A také těch, kteří i v současnosti šíří nesnášenlivost. Ale i meteorologické výstřelky odporný výrok

pana starosty Kvapila vůbec neomlouvají. Na místě byla okamžitá reakce TOP 09, která se měla jednoznačně od svého kandidáta do Senátu distancovat. Pan starosta by si pak měl hledat jiné zaměstnání, v politice nemá co dělat.

Bohužel, v poslední době jsou radikalizující tendence v české politice běžnou záležitostí. Menšiny se stávají fackovacím panákem a politici bez programu, vizí a jasného řešení se uchylují k silným výročkům. Mor extremismu se nevyhýbá i velkým, zavedeným stranám, jak ukázala rasistická kampaň ČSSD na Mostecku před komunálními volbami a současně opětovně vyjádření bývalého hejtmana za ODS Šulce proti Romům. A tak, pane kníže, co říkáte na svého starostu Kvapila? **Miloslava Vostrá**
Poslankyně Parlamentu ČR za KSČM.

nebo ČSSD prostě proto, že nám je členové těchto stran zasílají, a stoupenci jiných stran ne. Redakce vydá i názory poslanců z opačné strany politického spektra.

Text Slet na Havlových kamenech byl převzat se souhlasem autora z jeho blogu na <http://blog.aktualne.centrum.cz>. RH se snaží přinášet pestré spektrum názorů, k nimž jed-

notliví členové redakce mohou mít neutrální či kritický postoj, a zveřejní samozřejmě i názory protistrany. Stejně tak zde převládají v poslední době příspěvky poslanců za KSČM

Desegregace? Zdá se, že na to u nás zatím nikdo moc neslyší!

Dovolím si naše čtenáře seznámit s tím, co se v poslední době děje kolem ministerstva školství a programu inkluzivního vzdělávání romského žáka v české škole. Inkluzivní vzdělávání znamená v podstatě začleňování romských dětí ve školách takřkajíc „do hlavního proudu“. Jistě, moc složitých slov! Jednoduše – jde o to, aby i romské děti dostaly stejnou šanci ve škole na co možná nejvyšší vzdělání, stejně jako děti české.

Všichni učitelé a hlavně učitelky, které romské děti učí vám řeknou, že nedělají nic jiného než to, a určitě mají pravdu. Přes všechnu tu snahu se děje něco, co jde mimo učitele i mimo romské děti. Něco, co není zrovna moc dobré.

V některých školách se učí jen romské děti a v jiných zase jen české. Ty romské jsou, bohužel, považovány za nepřijatelné pro děti české. Toto dělení má pak za následek, že se v dospělosti vyskytují na jedné straně Romové a na druhé Češi (užito jen pracovně), navzájem se neznají, navzájem se pomlouvají a nemají se rádi. Škodí to všem, nejen Romům. Takový stav se nazývá segregací. A není pochyb o tom, že kde je segregace, není ani inkluze, tedy začleňování. To nejde do-

hromady. Zdá se, že tuto pravdu naše ministerstvo školství zatím nedokázalo pořádně pochopit.

26. května se v Praze uskutečnila mezinárodní konference, která si postavila jako téma právě jen tuto segregaci. Zjistilo se, že s ní mají problémy všechny zúčastněné země v Evropě. A nejvíc právě ty, které lze stále ještě nazývat postkomunistické. Ovšem kromě Albánie, jejíž představitelka prohlásila neuvěřitelnou věc, že tam vůbec segregaci neznají. Mám pocit, že jí nikdo ze zúčastněných nevěřil. Asi to bude tak, že se vývoj v Albánii ještě nedostal na úroveň ostatních evropských zemí v této nezáviděníhodné situaci.

Ale k věci:

Tato konference byla pořádána Českou republikou v rámci jejího předsednictví Dekády romské inkluze. Účastní se jí ještě dalších 12 zemí, které mají problém s Romy, a Romové s nimi. Pořadatelem bylo také Slovo 21, organizátor romského festivalu Khamoro, v jehož rámci tato konference probíhala.

Ted' zase musím vysvětlit, co to Dekáda je. Jde o program rozložený na 10 let, z nichž už uběhlo šest. Usiluje o to, aby vlády těchto zemí nastolily akční programy začleňo-

vání Romů do společnosti. Jak patrně, jedním z těch bodů je desegregace ve vzdělávání (opak segregace, kterou jsme už vysvětlili) a další programy snažící se o zaměstnanost, zvýšení sociálního statusu Romů a vůbec o to, aby se Romové stali angažovanými občany ve svých společnostech.

Program podepsali nejvyšší představitelé zemí. Na tomto zasedání byste však nepotkali ani jednoho. To samo už vypovídá za vše. Politiky to prostě nezajímá, a proto to taky tak vypadá: tento program je zatím neúspěšný!

Nejvyšším představitelem tady byla vládní zmocněnkyně Monika Šimůnková, která pronesla úvodní řeč. Nic nového, při vši účtě a zdvořilosti. Ani ona nenechala nikoho na pochybách o svém vzácném postavení v hierarchii politických elit naší země a nadále nám již nedopřála radosti těšit se ze své přítomnosti. Škoda: mohla slyšet z úst docela početného zastoupení příslušníků romské obce, jak nám to začleňování v ČR nejde. Je to skoro ostuda, protože ve srovnání s ostatními zeměmi Evropy na tom nejsme zrovna nejlépe. Ale už raději skončím...

Karel Holomek

Problém, který hluboce zakořenil

Rád bych se zamyslel nad článkem Karla Holomka „Pane Nečasi, ve vládní radě pro Romy končím“ a nad komentářem Pavla Pečinky „Rado rad' či nerad', rozhodlo se jinde“ v RH 4-2011.

Předválečná Československá republika byla obývaná Čechy, Slováky, Němci, Maďary, Rusíny, Židy, Poláky a Romy. Ač formálně byly tyto národnosti rovnoprávné, skutečnost byla jiná. V roce 1939 se Slováci odtrhli a přidali se jako součást Hitlerovy říše. V roce 1945 „daroval“ Beneš Podkarpatskou Ukrajinu Sovětskému svazu. Židé byli během holocaustu vyvražďeni. České Němce jsme vyhnali po konci II. světové války. A i když byla opět vytvořena Československá republika, Slováci nás definitivně opustili v roce 1992. Zůstali jsme homogenním státem, tak jak si to čeští národovci vždycky přáli. Stali jsme se lepšími? Nikoliv! Zůstala nám tu menšina, kterou většina společnosti opovrhovala a opovrhovala – Romové!

Komunistický systém, založený na povinnosti pracovat, zrušil Romům kočování, mnozí byli v důsledku potřeby pracovních sil po vyhnaných Němcích nastěhováni do pohraničí. Zanikla řemesla Romům vlastní, tak jako kovářství, drátenictví a brusičství. Sám si pamatuji, kolik Romů se nacházelo ve vězeních minulého totalitního systému. Existovaly však tisíce Romů, kteří se integrovali a poctivě pracovali. Mluvíme z vlastní zkušenosti. Romský problém se řešil např. tím, že se Romové sestěhovali do jednoho sídliště jako Chanov. Tedy nejhorší způsob integrace. Doba po roce 1989 postavila Romy do úplně jiné situace. Nestačili se přizpůsobit dravosti a brutálnosti nového systému. Padli na dno. Situaci řešili v mnoha případech emigrací. Dodnes jsem

přesvědčen, že Českou republiku opustila především romská elita, která zde tak naléhavě chybí. Jistě že mnozí se vrátili. Žádná vláda po roce 1989 však nedokázala romský problém vyřešit. Situace se vyhroutil po roce 1992, kdy došlo k rozdělení státu a do českých zemí se přistěhovalo množství v jiném prostředí vychovaných Romů ze Slovenska, např. olašských Romů.

Pokládám si otázku – jsou Romové opravdu vyvrhelové? Jaký mají příklad od nás „gádžů“, do většinové společnosti? Kdo rozkradl tento stát, Romové? Odcizení poklop na chodníku, nebo i jiné delikty se nikdy nedají srovnat s miliardovými ztrátami a korupcí nás „bílých“ za posledních dvacet let. Jak se mají chovat mladí Romové, když vidí příklad „bílých“ vrstevníků? Je toto etnikum tak špatné, když slyším jejich hudbu, která vychází ze srdce? Měl jsem slzy v očích, když jsem viděl a slyšel skupinu Gipsy Devils. Jistě, sami Romové v sobě musí najít odhodlání a stát se rovnocennými členy této společnosti, pro kterou to bude jen přínos. My „bíli“ jim můžeme jen pomoci. Nevíme jak se vyvíjí jejich situace v rodinách, osobně si myslím, že bychom měli podpořit úro-

veň romských matek. Samozřejmě vzdělání se nachází na prvním místě. Měli bychom především podporovat jejich umělecké citění. Důležitá role náleží také katolické církvi, protože Romové jsou zbožní. Po poradě s jejich intelektuální elitou nastavme jen mantinely, ostatní nechme na nich. Především se musíme zbavit našich předsudků, že Romové jsou zlí.

A konečně se dostávám k jádru mého příspěvku, které jsem anoncoval na začátku. Domnívám se, že z oznámení Ing. Holomka ohledně ukončení jeho činnosti v Radě vlády je cítit tak trochu uražená ješitnost, kterou mohu i chápat. Žádná vládní rada podle mého názoru nevyřeší romskou problematiku v této zemi, pokud vše bude nastaveno tak, jak se ve svém komentáři zmiňuje pan Pečinka. Samozřejmě je mi záhadou proč Projekt školícího a informačního centra romského holocaustu v Hodoníně dostalo Pedagogické museum J. A. Komenského v Praze a ne Museum romské kultury v Brně. Ale jinak vše, co se událo v poslední době, lze hodnotit pozitivně. Lety, připravuje se Kunštát, to by před 10 lety nebylo možné. Domnívám se, že památník v Letech by měl zůstat tak, jak je. Bourání vepřína je podle mne kontraproduktivní, mělo by tam být na pamětní desce napsáno, jak minulý režim přistupoval k obětem romského holocaustu. A přitom naprosto chápou pocity pozůstalých. Barmská nositelka Nobelovy ceny míru Aun Su Tij před 16 lety na naši adresu prohlásila, cituji: „*Nestačí změnit hospodářský a politický systém, musíte změnit duchovní a kulturní hodnoty.*“ To je i náš romský problém.

Bohumil Řeřicha

Kruh přátel českoněmeckého porozumění, Lubenec.

komentář

Khamoro, to znamená svátek tolerance

KAREL HOLOMEK

Minulý týden zažila Praha již po třinácté světový romský festival Khamoro. Organizuje ho sdružení Slovo 21. Této organizaci vděčíme nejen za prezentaci toho, co se v romské muzice během roku objevuje, ale především za to, že dokáže toto kulturní vzepětí Romů představit celé Praze i České republice v nejlepší možné světlo. Khamoro se tak v podstatě stává svátkem tolerance a i lidé, kteří jinak Romy příliš v lásce nemají, jsou v tomto čase ochotni upustit od nepřátelství a vzájemných sporů. Tento festival se tak stává v podstatě nejefektivnější formou boje proti diskriminaci.

Je to možné i kvůli jiným akcím, které festival doprovázejí. Jednou z nich byla mezinárodní konference v rámci Dekády romské inkluze s tématem Segregace ve vzdělávání romských dětí. Tradiční se již stalo defilé účinkujících v centru Prahy, nebo premiéra filmu Ženy v poli. Film představuje tři silné ženy, jež mají co říci nejen jako Romky, ale i političky.

Jinou takovou akcí bylo uspořádání tradiční romské svatby. To vše představuje podnětné akce, prezentující romskou kulturu z kladných pozic a to hraje důležitou roli při výchově celé společnosti k vzájemné toleranci.

Byly však prezentovány i věci, které jsou spíše obžalobou společnosti a jejího chování vůči Romům. K nim patřila i výstava ve sklepeních Nosticova paláce, tedy v budově ministerstva kultury, s názvem Segregace vážně škodí vám i lidem ve vašem okolí. Naším čtenářům tuto výstavu doporučujeme.

Stručně na závěr: Slovo 21 již s naprostou profesionalitou dokáže uspořádat tak náročné projekty, které nejsou jen pouhou oslavou romské muziky. Ukazují i něco víc. Zdá se, že se právě takové pojetí stává tou nejúčinnější formou. Nikomu se zatím nic účinnějšího nepodařilo vymyslet. Držme se toho, podporujme Khamoro a přejme mu do příštích let šťastné nápady a skvělou prezentaci nově se objevujících muzikantských romských veličin.

co na to naše právnička?

Jak vypadají konečné změny občanského zákoníku v oblasti bydlení?

V několika minulých příspěvcích jsme se seznámili s obsahem sněmovního tisku č. 188, pod kterým parlament ČR projednával vládou navrženou změnu občanského zákoníku. V mezidobí od vydání minulého čísla RH byl návrh schválen a 3. května byl zveřejněn ve sbírce zákonů pod číslem 132. Ve sbírce zákonů se je možné nyní seznámit s konečným zněním navrhovaných změn, tak jak byly upraveny v průběhu legislativního procesu.

Protože článek 14 novely obsahuje úpravu stanovení nájemného za nájem bytu, a protože právě ustanovení § 686 doznalo při projednávání v parlamentu další změny oproti původně navrženému znění, které obsahovalo tisk č. 188, v následujícím textu otiskujeme schválené znění § 696 OZ.

(1) Nájemné při uzavírání nájemní smlouvy nebo změna nájemného v průběhu trvání nájemního vztahu se sjednává dohodou mezi pronajímatelem a nájemcem.

(2) Nedošlo-li ke sjednání nájemného dohodou, může pronajímatel písemně navrhnout nájemci zvýšení nájemného. Souhlasí-li nájemce s návrhem na zvýšení nájemného, zvyšuje se nájemné počínaje třetím kalendářním měsícem od doručení návrhu. Nesdělí-li nájemce pronajímateli písemně do dvou měsíců od doručení návrhu, že se zvýšením nájemného souhlasí, má pronajímatel právo navrhnout ve lhůtě dalších tří měsíců, aby výši nájemného určil soud.

(3) Soud může rozhodnout podle odstavce 2 také v případě nájmu, kde bylo nájemné sjednáno dohodou, a jde o nájem na dobu neurčitou, jestliže došlo k podstatné změně okolností, z nichž při sjednávání nájemného pronajímatel nebo nájemce vycházel.

(4) Navrhuje-li nájemce snížení nájemného, použijí se ustanovení odstavců 2 až 4 obdobně.

(5) Ustanovení odstavců 2 až 4 se nepoužijí pro určení nájemného u družstevního bytu.

Je zjevné, že zejména obsah druhého a třetího odstavce tohoto ustanovení byl schválen v poněkud odlišném znění oproti původní předloze, je podrobnější a vyplňuje mezery, které by zřejmě vedly k nejistotě při aplikaci v praxi.

Připomínám, že ostatní ustanovení novely občanského zákoníku vstupují v účinnost v prodloužené lhůtě, která je uvedena výše.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kraska@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

Mezinárodní romský festival Khamoro (22.–28. května 2011) hostila Praha letos potřinácté. Ptali jsme se:

Který účinkující, ať už jednotlivec či soubor, vás na Khamoru nejvíc zaujal?

Drahomír Radek Horváth

Projektový manažer, Děčín.

Letošní festival Khamoro překvapil doprovodným programem. Mám na mysli tradiční romskou svatbu, jelikož zvyky při této příležitosti byly pro mě zčásti neznámé. Jelena Silajdžić, David Tišer a ostatní drží laťku této kulturní události roku dost vysoko. Osobně se účastním defilé pravidelně, avšak letos jsem neměl možnost zajít na koncert. Nejoblíbenějším romským hudebním uskupením pro mě jsou slovenští Gypsy Devils – Cigánski Diabli. Doufám, že příští rok budou na Khamoru účinkovat.

Lucie Sharrii Oračková

Studentka Střední odborné školy managementu a práva, Brno.

Khamoro mi tentokrát přišlo pestré. Nejvíce jsem ocenila Mária Biháriho a skupinu Bachtale Apsa. Dále se mi velice líbili portugalští cikáni Ciganos d'Ouro. Atmosféra v klubu Roxy byla nabitá, každý si vybral to své a v Sasazu se snad bavil každý a tancoval na vše. Nálada byla skvělá a my, tedy naše divadelní skupina Bengore, jsme si uvědomili, že hudba se může stát i jakousi terapií proti předsudkům. Cítili jsme se prostě úžasné a doufám, že na to nikdy nezapomeneme.

Veronika Kačová

Vedoucí souboru Cikhne čhave, Nový Jičín.

Letošního festivalu jsem se bohužel zúčastnit nemohla, poněvadž jsem měla nabitý program. Ale chystáme se tam příští rok s kapelou a mým souborem...

Robert Sutorý

Pracovník Městského úřadu v Hranicích na Moravě.

Pro mě byl festival plný emocí a kvalitní hudby. Nejvíce si mi líbila kapela Bachtale Apsa. Jde o vynikající muzikanty pod vedením pana Biháriho, něco jako u nás skvělá kapela Imperio. Myslím si, že Khamoro je ještě málo medializované, mělo by se dostat více do povědomí majority, více se prodat, nejen v Praze. Pozitivní informace o Romech se do médií nedostávají snadno. (pp)

Chcete přispívat na naše anketní a tematické stránky?

Ozvěte se na pecinkapavel@seznam.cz nebo rhangos@volny.cz

Kdo všechno defiloval před našima očima na závěr festivalu?

PRAHA – Letošní ročník festivalu Khamoro mohli návštěvníci sledovat od 22. do 28. května. Závěrečné defilé nejlepších romských kapel tohoto roku se odehrálo poslední den, v sobotu navečer v Pražské tržnici. Měl jsem to štěstí ono defilé spatřit spolu s osmi stovkami dalších návštěvníků. Po celou dobu se všichni dobře bavili. Vystoupily tyto skupiny:

Italská **Alexiini group** se už mnoho let věnuje historii romské hudby a interpretaci romských žánrů, což úspěšně předvedla. Vede ji Santino Spinelli, zpěvák a akordeonista. Bych ukázal i kritický pohled, dovolím si říci, že zpěvačka a tanečnice, doprovázející muzikální produkci, nebyla rozhodně typickou představitelkou romské taneční tradice. Ale pravda – byla krásná a dobře tančila!

Bachtale apsa (Šťastné slzy) je tradiční českou kapelou. Mohli bychom říci, že představuje českou a slovenskou romskou klasiku. Jejím frontmanem je nevidomý akordeonista a zpěvák Mária Biháry. Mají také skvělou zpěvačku, která představuje to nejlepší v pěveckých romských kruzích České a Slovenské republiky.

Ciganos D'Ouro je kapelou portugalskou, která svůj původ nezapře. Kombinuje totiž tradiční romskou hudbu s tangem, flamencem i hudebním arabským žánrem ze severní Afriky zvaným „rai“. K jejím zakladatelům patří José Pato a Sérgio Silva.

EtnoRom je budapešťská olašská kapela, její repertoár obsahuje písničky olašských Romů, což přináší naprosto specifický hudební styl. Jako jejich sólistka vystupuje Ágnes Künstler z bývalé kapely Kalyi Jag. Tuto skupinu založil József Balogh.

Jaipur Maharaja Brass Band přijela až z Indie. Tato kapela představuje tradiční indickou dechovku z města maháradžů Rádžhastánu. Musela předvést i fakíra a krásnou tanečnici. Kdo je Rom a kdo Ind, to se poznat nedá. Ale i tak předvedli nezapomenutelnou parádu.

Skupina **Les Tziganes Ivanovitch and Raya** působí v Německu a Francii. Mimo jakoukoliv pochybnost však čerpá z ruských národních zdrojů a populárního moskevského divadla Romen. Mnozí z jejich členů vystupují v Norsku. Raya je ruská Romka, předvádí úžasnou hereckou a pěveckou kreaci hodnou nejvyššího ocenění. Nakolik však romského, to tedy nedovedu říci. Ale to jistě není na závadu.

Martin Lubenic Orkestar je kapelou bulharskou, její hlavní představitel náleží ke skvělým akordeonistům. Kapela sama předvádí tradiční bulharskou a balkánskou romskou hudbu ve vytříbeném a profesionálním podání.

Karel Oswald

Díky Khamoru za vydařený...

Dokončení ze str. 1

Českou republiku na koncertech tradiční romské hudby reprezentoval Mária Bihári se svou skupinou Bachtale Apsa.

Les Tziganes Ivanovitch and Raya působí v Norsku a ve Francii.

nám značí cestu vlajkonosové průvodu, v čele s tradičním hostem festivalu: to Jan Rác nosívá hrdou standardu národu Roma.

Pražané pod slunečníky letních restaurací nechávají poklesnout vidličku, nůž i spodní čelist, cizinci září radostným úžasem, jak je v Čechách najednou veselo, Japoncům dochází dech i filmy.

Tančícím dívkám už nezáleží na tom, z které hudební skupiny k nim doléhá svádívý rytmus. Vše se pomíchalo, za patami bubníků drkotají kočárky s vykulenými dětmi, mistři lze spatřit nové tváře, které prostě strhnul proud. V průvodu vytrvale pokračují vpřed i vozíky handicapovaných.

Zde bych se zastavila nad závažným i radostným poselstvím. Defilé Khamora je každoročně i očištnou, vysloveně terapeutickou láz-

ní pro všechny hosty. Jak pro zdravé, tak pro fyzicky či mentálně handicapované – tento průvod předává léčivou jiskru čiré radosti ze života. Byla jsem tu i svědkem, jak Romové s úctou vyzvou k tanci mentálně slabšího nebo člověka o holi... Nikdy nejsou odmítnuti a postižení se vracejí zpět do davu šťastní.

Romové mají velmi silné sociální citění, empatii vůči bližnímu. Možná by na tom mohli založit stejně úspěšnou metodu, jako pěstují Thajci ve svých masérských studiích. Studia ROMAtance by jistě nezůstala bez zájmu veřejnosti. Viz studium ROMA zpěvu, které úspěšně zavedla Ida Kellarová.

Zpět k ústí ulice Celetné, která nás vyvedla na Staroměstské náměstí – cíl cesty. Zde sóla umělců všech hostujících zemí vrcholí.

Ještě stihnu obejmout přítelkyni všech dětí, vzácnou paní Olgu Fečo, v kruhu rodiny, probrat s Janem Rácem jeho příští plány jako kurátora dalších výstav na romské téma, vyměnit kontakt s věhlasnou paní fotografkou Evou Davidovou – a už nás vlna davu nese k loukotím čestného kočáru, kde usedla hvězda kapely Les Tziganes Ivanovich – paní Raya, provázená romskou krasavicí a švarným kočím na kozlíku. Zda se jako jindy dostaví i primátor města Prahy už nestačím zjistit – sytou duši provází nenasycná žízeň.

Pohltní mě nedaleká Michalská ulička a její stinná šenkovna z moravské Blatnice, kde dovedou měnit vodu ve víno, protože nezištně nabídnou obojí...

Děk za krásný den / bachtalo díves palikerav!

Jarmila Hannah Čermáková

Zpěvák Jan Bendig a zpěvačka Aneta Kováčová ochutnávají svatební víno za potlesku „svatebních hostů“.

Bubeník z Jaipur Maharaja Brass Bandu ohromil křiklavými barvami.

Indové z Jaipur Maharaja Brass Bandu měli mezi sebou i fakíra.

Svatebčané a jejich příbuzní i přátelé za doprovodu romských melodií v jednom kole.

Foto: Khamoro

Romové od Indie po Německo...

Festival Khamoro vešel v České republice už tak ve známost, že ho ani není nutno představovat. Na tomto festivalu snad hráli a prezentovali svou muziku romští muzikanti z celého světa. No prostě, Khamoro je sluničkem romských srdcí a duší. Tradičně probíhá v Praze na různých místech, nejčastěji v Lucerně, v klubu Roxy a v Kongresovém paláci.

Každým rokem v květnu projdou ulicemi Prahy účinkující Khamora, hrají, tancují a zpívají. Romové ten den svými pestrobarevnými kroji zdobí hlavní město. Kolemjdoucí je obdivují a mnozí se k nim přidávají do průvodu.

Účinkující ze střední a východní Evropy předvedli letos na Khamoru svůj folklor, svoji tvrdou, ale krásnou muziku s balkánskými, tureckými a indickými prvky. V tomto žánru (etno) zaujala jako jedna z největších osobností Esma Redžepová.

Romové ze západních zemí (Německo, Francie atd.) zase přinesli do Prahy gypsy jazz, romský swing. Tento styl muziky se vyznačuje bravurní nástrojovou technikou muzikantů, hudebními improvizacemi a strhujícím swingovým rytmem. Italští Romové pak přišli s typicky pouliční a divadelnickou muzikou. Rusko už má na festivalu tradičně svoje místo. Účinkující z této země pokaždé okrášlili festival svým hudebním romantismem, lyrikou, pestrobarevnými kroji a tanci.

Své místo mají na Khamoru i slovenští a čeští Romové. Jejich muzika se velice podobá, záleží na interpretech. Třeba divadlo Romathan z Košic hraje romskou muziku naprosto jinak než ostatní. A to aranžovaně, romské věci v jeho podání zní jako klasická mistrovská díla. Náladou se blíží k operetním melodii.

Norští Romové hrají podobný styl jako ti ruští a polští.

Maďarsko bývá většinou zastoupené folklorní surovou muzikou ve stylu etno. Ale na Khamoru ještě nehrály maďarské romské virtuózní hudební elity. Ve světě jsou tito muzikanti velice známí, zejména houslisté. Konkuruji světovým hudebním houslovým osobnostem. Stejně tak pokud jde o osobnosti cimbalistů, violistů, kontrabasistů a klarinetistů. Na festivalu se prezentovali též indiští Romové. Jejich muzika je v souvislosti s ostatními hudebními žánry úplně odlišná.

Nástrojové obsazení u takových kapel se skládá většinou ze dvou španělských kytar, baskytary a perkusních nástrojů (cajon, džbány, různá chrastítka, tamburína, dřevěné kastaněty, rumba-koule a třeba i obyčejné lžice). No prostě vše, co vydává zvuk, drní a podporuje rytmiku. Obyčejně všichni členové kapely zpívají, ale jeden zpěvák vždy dominuje.

Gejza Horváth
Foto: Khamoro

Lucie Sharrii Oračková: Už se těším...

Dokončení ze str. 1

ně, že až na Hrad to nedotáhnou. O pár lidech, kteří se chytili dobré příležitosti, vím to, že se mají dobře u nějakých soukromých firem nebo u telefonních operátorů. Většina z nich ale pokračuje ve studiu dál. Uvidíme časem, co z nich vyleze...

A vy sama? Po jaké práci nebo škole se rozhlížíte? Pokud vás už někde v Brně odmítali, jaké důvody sdělovali?

Já osobně se už těším do důchodu. Ale na důchod je samozřejmě ještě brzy, musím se k tomu nějak dopracovat. Našla jsem zalíbení v divadle. Je možné, pokud mi to bude vyhovovat jak finančně, tak časově, že si udělám procházku přes JAMU, přes obor muzikálové herectví. Ale spíš to vidím na psychologii na Masarykově univerzitě. Ale prosím, hlavně ne sociální studia, to nééé! Co se týče práce – to se stalo asi každému, že byl nějakou dobu bez práce. Několikrát se už stalo, že mě nevzali na dané místo, protože, cituju, „neměli volno, ženy neberou nebo mám nízkou kvalifikaci“. Co se dá dělat, musí se hledat jinde...

Několikrát jste moderovala různé multi-kulti veřejné akce v Brně, vystupovala v rádiu. V kterých aktivitách jste „namočená“ teď, a pro které organizace pracujete?

Já jsem namočená pořád v něčem. Mnohdy ani nevím, kam a kdy mám vrazit svůj zvědavý nos. Moderuju na internetovém rádiu pořad, který mám společný s Ivonkou Parčiovou, PR manažerkou z IQ Roma servis. Ráda moderuji veřejné akce, jako je Mezinárodní den Romů v Brně.

Jaké jsou vaše zkušenosti s vašimi kamarádkami – vrací se třebaš aspoň k aktivitám, do tanečních souborů atd., když už jsou po mateřské a děcka jim trochu odrostou? Nebo zůstávají doma? Myslíte, že je to vliv tradic, že žena má prostě „zůstávat doma“?

Ano, některé kamarádky se vrátily do svých zasetých kolejí, bohužel svoje projekty nedotáhnou do konce. Buď je tahá domů jejich druh nebo dítě. Vůbec s tím nesouhlasím, že ženy by měly zůstat doma. Právě naopak, měly by reprezentovat svoji rodinu, svoji krev, kulturu a svoji „romskost“. Ale to si skoro žádná z nich neuvědomuje a nechá si od chlapa rozkazovat úplně ve všem. Takovou zvláštností na nás je to, že i když máme krásný život, úžasného muže, zdravé a šikovné děti, stále něco není v pořádku. Nic se nám nelíbí. Úplně zbytečně. Ale to je asi taková každá ženská.

Vaše plány do budoucna? V oblasti školy, práce, rodiny...

Vystudovat vysokou školu, najít si super práci, mít zdravou rodinu, dožít se narození vnuků a pak hurá do důchodu! Teda... Pokud se toho vůbec dožiju, že jo...

Brněnský fotograf Jirka Salík Sláma s vámi udělal řadu fotek. Jak do žurnálu. Zkoušeli jste něco z těch snímků poslat třeba do nějakých módních nebo ženských časopisů?

Maximálně babičce na památku. Do časopisů jsem to nezkoušela, myslím, že by to nemělo ani smysl, protože nemám symetrický obličej. Navíc ty modelky v těch časopisech nemají křivý nos.

Bylo by vám focení třeba pro magazín Ona Dnes apod. proti mysli?

To rozhodně nebylo, šlo by o skvělou zkušenost. Už dříve jsem fotila profi fotky, ale kvůli osobním důvodům jsem s tím sekla. Ale na Ona Dnes bych se ráda objevila, jenže to by museli počítat s tím, že tam budou mít „Lucii Oračkovou“, ne nějaké vyumělkované stvoření.

Kdybyste se tam uchytila, jak by to asi bralo vaše okolí nebo rodina?

Mamka s babičkou by byly nadšené, že mají Lucku v časopisu. Mamka by to asi vystříhala a nalepila do alba. Ale zůstaneme nejspíš jen u snů.

Při focení vám dělal společnost Salíkův vrásčitý pejsek. Je to tuším nějaká zvrásněná odnož plemene jménem čau-čau. Jak se vám s ním spolupracovalo?

Juchůů, Maggie byla naprosto skvělá, ale jak už je známo, čau-čau jsou líní psi. Takže jsme ji s Jirkou jen tahali. Maggie je fotogenický pes, má ráda drbaní a běh. Co se mi na ní nelíbilo, že se na mě mračila, asi jsem se jí nelíbila. Ale abych nezapomněla na pana fotografa, Jirku Slámu, ten pán je naprosto úžasný fotograf. Přejde mi, že má někde schovaný třetí oko, protože z něj ten talent přímo srší. Doporučuji všem. Na kvalitního fotografa jen tak nenarazíte.

Jak se vlastně romsky řekne „pes čau-čau“?

To přesně fakt nevím. Asi „rukono servus servus“. (smích)

Ptal se Pavel Pečinka Foto: Jiří Salík Sláma

co na to naši čtenáři?

Děkuju za zaslání Romano hangos, ale co mohu k vašim tématům napsat? Snad jen to, že pokud si Romové neuvědomí, kam patří, nikdy nebudou mít oporu v žádné vládě. Je třeba udělat jen několik kroků. Jedním z nich je, že Romové budou chodit volit, aby se jasně vědělo, že zde existuje síla, o kterou budou mít zájem všechny politické strany. Potom jistě nastane velká změna, o které se nám Romům ani nezdálo.

Vladislav Suchánek, Praha

Jsem rád, že sdílíme podobné názory na Radu pro záležitosti romské menšiny tak jako Pavel Pečinka v komentáři ze čtvrtého čísla Romano hangos. Můj názor je ale radikálnější. Nezdráhám se říct, že Rada je zbytečná a nezmění na tom nic kvalita osazenstva. Ona každá bezzubá instituce bývá k ničemu. Navíc jsem přesvědčen o tom, že i kvalitní návrhy nedojdou sluchu tam nahore. Tak proč sedět v Radě, která de facto slouží jen jako alibi vládnoucí garnituře?

Drahomír Radek Horváth, Děčín

Souhlasím s názorem, že momentálně (bohužel) je vládní Rada pro záležitosti romské menšiny pouze jakási barevná nálepka, která sice lahodí oku, ale jinak ničemu neposlouží. Je to přesně jako o tom vlkovi, co se nažral, i když koza zůstala celá...

Hana Vašková, Hodonín

Chci poděkovat paní Pavle Nachtmannové za deset let její práce pro Romy. Oceňovala jsem vždy dobrou spolupráci, kterou uměla nastolit ve všem, co podnikala. Byla vždy vstřícná k menšině tak nepopulární jako Romové. Snažila se pomoci radou, s bydlením, vzděláváním i zaměstnáním. Děkuji za sebe i děti, které měly možnost jezdit s paní doktorkou na poznávací výlety. Ať už to byly starobylá Praha, Brno, dále Lednice, Bouzov, Valtice, Bruntál, Rožnov pod Radhoštěm, Lešná, Rapotín, Boskovice, Moravský kras, Karlova studánka, romské festivaly atd. Za Společenství Romů na Moravě jí přeju v důchodu zdraví, hodně odpočinku, ale až si odpočine, rádi její pomoc přivítáme...

Jiřina Somsiová, Olomouc

Jděte do piče negři a nespamujte.

d-pozz@centrum.cz

Díky za zaslání aktuálního čísla, výtečně jsem se pobavil nad komentářem Karla Ulmana z Brna, co vyhrožoval trestním oznámením. Zareagoval jste, pane Pečíno, nejlépe, jak to šlo...

Jinak mám však trochu problém s informováním o Radě vlády pro záležitosti romské menšiny nejen v případě Romano hangos, ale obecně s romskými médii. O radě se totiž informuje jen tehdy, pokud z ní vystoupí někdo jako pan Holomek, nebo když se stane jiný exces. Pokud ale půjdete na jakékoliv romské sídliště nebo do lokality, nebude vědět 98 procent všech lidí, kdo nebo co rada je. Ostatně, ani já coby novinář na největším českém serveru (dělám administrátora blogů na idnes.cz, sám mám blog www.banga.blog.idnes.cz), vlastně nevím, co rada dělá. A nevím to do chvíle, než se zeptám. Jako Rom bych ale chtěl vědět, kdo v radě sedí a co tam vlastně dělá. Kdy se rada sešla, co projednala a jaký je výsledek? K čemu nám je taková rada, o které nikdo nic neví? O tom je potřeba napsat. A nejen v souvislosti s tím, že Karel z rady odešel.

Patrik Banga, Praha

www.romea.cz

Romský informační portál

Jak se Pavlík vypravil do světa, aby našel bohatství a štěstí

Byla nebyla jedna romská rodina. Bydleli v malé vesničce se spoustou mladých lidí, s gádži tam vycházeli moc dobře. Vyhrávat a tancovat chodívali do nedaleké hospůdky. Někteří z mladých už měli děvčata a chlapce, dalším už se narodily i děťátka. Ale Pavlík neměl žádné děvče, byl trochu jiný než ostatní. Všichni ti mladí neměli žádný bohatý život. Na druhou stranu však žili šťastně, na nikoho nemohli říct špatné slovo.

Ale Pavlík se necítil moc šťastně, od života chtěl přece jen něco víc. Chtěl být bohatý. Ne proto, že by nějak miloval peníze, ale když viděl, jak jsou jeho rodiče chudí, přál si mít tolik peněz, aby jim mohl dopřát vše, co by jim na očích viděl. Jednoho dne, už bylo Pavlíkovi devatenáct, řekl rodičům, že půjde do světa, protože by chtěl poznat, jak to jinde chodí a také že vydělá spoustu peněz. Když to slyšela Pavlíkova maminka, rozplakala se. Její prostřední synáček chce odejít, co si jen bez něj počne!

Otec Pavlíkovi říká: „Pavlíku, víš co děláš? Na světě nejsou jen dobří lidé, ale i špatní. Když tě potká nějaké neštěstí, kdo ti jen pomůže, když u sebe nebudeš mít své blízké?“ Ale otec na svém synovi poznal, že už se rozhodl. Nez bude nic jiného, než mu na cestu popřát štěstí. Maminka i tatínek věděli, že byl Pavlík už od malička jiný. Jeho sourozenci se rádi bavili, učili se moc nechtěli, ale Pavlík trávil čas raději doma a četl knihy. Ještě si spolu sedli ke stolu a chtěli Pavlíkovi cestu rozmluvit, ale nešlo to. Nakonec mu tatínek s maminkou řekl, že mu rozumí, ať tedy jde a pozná.

Když nadešel ten den, maminka s pláčem nachystala vše potřebné na cestu. Všichni byli velmi smutní, i Pavlíkovi bylo těžko u srdce, měli se moc rádi, přesto chtěl Pavlík odejít. Když už měl vše potřebné, vydal se na cestu. Šel velmi dlouho, mnoho dní, přespával tam, kde na něj spaní přišlo, cestou si se zvířaty povídal, ptáčky poslouchal.

Došel do jednoho většího města. Tolik lidí pohromadě ještě nespatri. Sedl si na lávku a pozoroval kolemjdoucí. Potom ho zaujala jedna mladá romská dívka. Stála v jednom koutěčku. Když kolem ní prošli lidé, o něco je žádala. Když ji Pavlík pozoroval delší dobu, viděl, že jí několik lidí dalo drobné. Nemohl tomu uvěřit! Taková mladá dívka a žebrá! Jak je to jen možné? Vstal a šel za ní. Chtěl jí dát peníze, aby mohla jít domů. Když ta dívka spatřila Pavlíka, trochu se zastyděla, poznala, že je také romský chlapec. Pavlík jí dal nějaké peníze a ptá se jí: „Kde máš své rodiče?“ A dívka odpoví: „Tatínek je doma s maminkou, je moc nemocná, tatínek se o ni stará.“ Pavlík se ptá: „Ty tady jsi každý den? Tvůj tatínek ani nepracuje?“ „Ne, nepracuje, jen je s maminkou a já musím shánět peníze na jídlo.“

Pavlík se už raději na nic neptal, bylo mu z toho smutno. Odešel a cestou stále myslel na onu dívku. Jak tak šel, už docela unavený, naproti němu jde stará cikánečka. Vypadala jako babička z nějaké pohádky. Pavlík jí řekl: „Přeji krásný

den.“ A babička odpoví: „I tobě, Pavlíku, i tobě.“ Pavlík zůstal jako opařený. Ptá se: „Odkud znáte mé jméno?“ Babička odpoví: „Ále, ptáčekové si o tobě cvrlikali.“ Pavlík nevěřil tomu, co slyšel, přesto se zeptal: „No, a co ještě říkali?“ Babička se usmála a říká: „Povídali si o tom, že tě velké štěstí potká.“

Pavlík si hned pomyslel, že to štěstí budou ty peníze, kvůli kterým odešel do světa. Ještě se chtěl babičky na něco zeptat, ale už byla daleko.

Už se stmívalo, chtěl někde hlavu složit, tak si hledal místočko. Bylo léto, tak ho zima netrápila. Sedl si v lesíku ke stromu a hned usnul. Zdál se mu sen, že v lese našel spoustu peněz. Ráno, když vstal, na sen zapomněl. Byl hladový, chtěl by něco k jídlu, hledal po kapsách, ale žádné peníze už neměl. Vzpomněl si, že všechny peníze dal té dívce, která žebrala.

„No nic, půjdu si najít nějakou práci.“ Tak šel, šel a před ním se objevil krásný, velký dům. Zaklepal a otevřít mu přišel pán domu. Pavlík pozdravil a žádal o práci. Když se na něj pán podíval, hned řekl, že nikoho nepotřebuje, viděl, že je to romský chlapec, tak jej nechtěl vzít, třebaže pracovníka potřeboval. Ale Pavlík pánovi říká: „Pane, nemusíte se bát, jsem dobrý člověk, jen si chci vydělat nějaké peníze na jídlo.“ Pán se na něj dívá a říká: „Nu, dobře, pracovat budeš na dvoře, dříví nasekáš, támhle si vem sekeru.“

Pavlík si hned vzal sekeru a šel pracovat. Pán mu donesl něco k jídlu a spát že má ve stodole. Unavený Pavlík usnul jako miminko, ale ještě než ho zmohl spánek, přemýšlel, kde a jak by mohl vydělat tu spoustu peněz. Usnul. Znovu se mu zdál sen o tom, že našel v lese kupu peněz.

Když se ráno Pavlík probral, na sen tentokrát nezapomněl. Šel, nasekal dříví a dobře se najedl. Pán domu byl dobrý člověk. Večer ale nešel Pavlík spát, šel do lesa. Tam si sedl a přemýšlel o tom snu. Najednou slyší, jak ptáček krásně zpívá. Dívá se na ptáčka a ptáček na něj. Vtom začal ptáček zpívat píseň, ale tak, že tomu Pavlík rozuměl. Zpíval: „Když chceš spoustu peněz najít, musíš mi své štěstí přinést.“ A zpíval to pořád znovu a znovu. Ale Pavlík nevěděl, jaké štěstí by měl přinést.

Vrátil se zpátky k pánovi, už se rozednívalo, tak nešel ani spát, pustil se hned do práce. Pán viděl, že ten romský chlapec je pracovitý, tak mu dal nějaké peníze. Pavlík chtěl za ty peníze koupit něco hezkého pro maminku, tak se vydal do

města. Dívá se po něčem, co by mohl koupit. A co nevidí, kolem něj jde ta romská dívka, co předtím žebrala. Pavlík ji zastavil, chtěl se zeptat, jak se vede její mamince. Dívka mu ale smutně řekla, že její maminka zemřela a její tatínek si našel jinou ženu. Byla smutná, maminka jí moc chyběla. Sedli si na lávku a povídali si. Pavlíkovi se ta dívka líbila, nebyla zrovna nejkrásnější, ale zato byla moc hodná. Když mluvila, její oči jen svítily. No a co se nestalo, zamíloval se do ní. Od té doby chodíval za svou dívkou do města každý den, mezitím pracoval u pána. A takto to šlo po několik měsíců.

Pavlík byl šťastný, že našel lásku, ale bylo mu smutno po mamince a tatínkovi. Ale jak se má vrátit zpátky domů, když stále neměl tu spoustu peněz. Jednou se mu znovu vrátil sen o ptáčkovi. Druhý den k večeru šel do lesa hledat ptáčka. Zavolal na něj a hned ho uviděl.

Ptá se toho ptáčka: „Jaké štěstí ode mě chceš? Já přece nic nemám!“ A ptáček začal zpívat: „Máš štěstí, máš, svou lásku mi přines. Dobře ti zaplatím.“ Pavlík hned pochopil. Ptáček po něm chce jeho dívku, on tenkrát věděl, že se znovu sejdou a zamilují se do sebe. „Ale to já nemůžu udělat, nač mi bude spousta peněz, když o svou lásku přijdu.“ Ptáčkovi řekl, ať si peníze nechá, o takové peníze že nemá zájem.

Vrátil se zpátky k pánovi. Ale co se nestalo! Pán nikde, jeho žena nikde, v domě prázdné. Potom vidí, za domem sedí ta stará romská babička, co ji předtím potkal a jak znala jeho jméno, ta, co vypadala jako babička z pohádky. Pavlík tomu nerozuměl. Přišel k babičce, která se na něj už smála: „Tak, Pavlíku, našel jsi své štěstí?“ Pavlík odpoví: „Našel, lásku jsem našel, ale kam se všichni poděli? Kde je pán a co ty tu děláš?“

Babička říká: „Pán odešel pryč s celou rodinou, je to můj syn a jen kvůli mě tě vzal k sobě, abys u něj pracoval. Tento dům si můžeš nechat, můžeš si s ním dělat, co chceš, ať jsi šťasten a zdrav. Jsem čarodějka, ale dobrá čarodějka, nemusíš se bát, znám tě od malička, věděla jsem o všem ve tvém životě. Když jsi z domova odešel hledat bohatství, věděla jsem, že to děláš kvůli mamince a tatínkovi, tak jsem si řekla, že ti pomůžu.“ Když to všechno Pavlík slyšel, nemohl tomu uvěřit. Nevěděl, co na to má říct, jen poděkoval. Čarodějka mu řekla, že musí jít, že má ještě jinde práci. Pavlík zůstal v domě sám. Stále nemohl uvěřit tomu, co se stalo. Pracoval tady, spával ve stodole a teď je ten velký krásný dům jen jeho.

Ráno, když vstal, první, co udělal bylo, že utíkal za svou milou. Řekl jí, co se stalo. Dívka ale posmutněla, myslela si, že když je teď Pavlík bohatý, nebude ji už chtít. Ale pravda to nebyla. Vždyť ona byla jeho velké štěstí!

Vzal svou milou do domu a přemýšleli, co budou dělat. Nakonec na to přišli. Dům prodali za velké peníze a odešli zpátky domů za maminkou a tatínkem. Jak byl Pavlík šťastný! Domů si nese jak bohatství, tak své štěstí!

Lajla Žigová

Sar gejl'a o Pal'is o barval'ipen the e bacht te rodel

Has na has jekh bari romaňi famel'ija. Bešenas andro jekh šukar gavoro. Dživenas odoj but terne nipi, le gadženca odoj džanas avri igen lačhes. O terne odoj phirkeren te bašavel the te khelel andre jekh šukar karčmica. Varesave termen imar has čhaja the o murša, so lenca phirenas, varekas has the o čhavore. Aľe le Pal'is mek na has űisavi čhaj, o Pal'is has čepo aver. Ole terne savore dživenas ča ajso, na but barvalo dživipen. Aľe pre aver sera dživenas bachtales, jekh pro aver űigda na phenenas džungalo lav.

O Pal'is aľe na has but bachtalo, le dživipnastar kamelas vareso buter. Kamelas te jel barvalo. Na vaš oda, kaj kamelas but but love, aľe dikhelas, hoj e daj th'o dad hine čore, ta kamelas, kaj les te hin ajci love, kaj lenge šaj te cinel savoro, so ča lenge pro jakha dikhela.

Ta jekhe d'iveseste, imar has le Pal'iske dešueňa berš, phend'a la da-jake the le dadeske, hoj džala andro svetos, hoj kamel te prindžarel, sar oda the avrether phirel u hoj anela khere pherdo love. Sar kada e daj šund'a, na avka chudľa te rovel! Lakero maškarutno čhavo kamel te džal het, so bijal leste čori ča kerela! O dad leske phend'a: „*Pal'i, džanes, so kames te kerel? Andro svetos hine na ča lačhe, aľe the na lačhe nipi. Te pes chudeha andro bibacht, ko tuke ča podela o vast, te tuha űiko pašuno na avela?*“

Aľe o dad pro peskero čhavo prindžard'a, hoj hin imar rozgindo, hoj leske na ačhola űič aver, ča e bacht leske pro drom te del.

E daj o dad džanenas, hoj o Pal'is has imar ciknorestar čepo aver. Leskere pheňa phrala pes rado bavinenas, te sikhavel pes but na kamenas, aľe o Pal'is avri but na phirelas, feder khere genelas o gend'ija. Mek pal'is peske peha bešle paš o skamind u kamle leske oda drom te rozvakerel, aľe na džalas oda. Pro agor leske phende, hoj leske ačhaľon, ta mi džal, mi prindžarel.

Sar avľas oda d'ives, e daj leske roviľnaha pririchtind'a savoro, so leske kampelas pro drom. Savore khere has pharejileskere, the pro Pal'is džalas e žaľa, bo savoren khere igen rado dikhelas, th'avka kamelas te oddžal.

Sar les imar savoro has, gejl'a. Džalas igen dur, but d'ivesa, sovelas odoj, kaj pre leste o soviben džalas, pal o drom peske vakerkernas le džvirenca the le čiriklenca.

Dogeľas andro jekh bareder foros. Ajci nipen mek jekhetane na dikhľa. Ta bešľa peske odoj pre lavkica u dikhelas pro nipi. Pal'is leske o jakha peľľe pre jekh romaňi terňi čhaj, so terďolas andro kutos. Kana khatar late džanas varesave nipi, vareso lendar mangelas.

Sar pre late dikhelas bareder idejos, dikhel, hoj vajkeci džene lake davkeren o churde. Našľi oleske paľalas! Ajsi terňi čhaj u žobrinel! Ta sar oda? Ušľiľas u geľľas pal late. Kamelas ola čhake te del varesave lovore, mi šaj džal imar khere. Sar le Pal'is dikhľas odi čhaj, čepo pes ladžalas, bo prindžard'as, hoj the jov hino romano čhavo. O Pal'is lake del vajkeci love u phučel latar: „*Kaj tiro dad the e daj?*“ E čhaj phenel: „*O dad khere hino la dajoraha, bo but nasval'i ıiňi, mušinel pal late te*

sajinel.“ O Pal'is phenel: „*Tu avka kade sako d'ives sal? Tiro dad aňi but'i na kerel?*“ „*Na, na kerel, ča la daha hin khere, me mušinav te zakerel pro maro.*“

O Pal'is imar na phend'a űič, bo but leske pharo has pal odi čhaj. Odgeľľa het u pal o drom leske oda furt džalas andro šero. Sar džalas dromeħa, imar zuňimen has, anglal leste džal jekh phuri romňori. Dičholas avri sar varesavi baba andal e paramisi. O Pal'is lake phenel: „*Lačho d'ives tumenge.*“ E baba odphenel: „*The tuke, Pal'i, the tuke.*“ O Pal'is ačhľas sar zlabardo. Phučel: „*Khatar džanen miro nav?*“ E baba odphenel: „*O čirikle penge pal tu vakerenas.*“ O Pal'is na paľalas oleske, so šund'a, th'avka mek phučel: „*No, so mek pal ma phenenas?*“ E baba asand'a u phenel: „*Vakernas penge pal oda, hoj bari bacht arakheħa.*“ O Pal'is korkoro peske polokes phenel, hoj odi bacht ena ole love, so avľa te zakerel. Mek hazdľa o šero u kamelas vareso te phučel, aľe e baba has imar dur.

Imar has kija raľate, ta kamelas varekaj o šero te thovel, ta rodelas peske varesavo thanoro. Pre bacht'ate has űilaj, ta na mušind'a te daral, hoj leske ela šil. Bešľa peske andro veš paš o kašľ u takoj zasut'a. Suno leske džalas. Oda suno has igen šukar, bo arakhľa andro veš but love. Tosara ušľel, pro oda suno zabisterďa. Has bokhalo, kamelas vareso te chal, rodelas pal o žebi, aľe o love les imar na has űisave. Andro šero leske avľa, hoj savore love diňa ola čhake, so žobrinelas. „*No, űič, džav peske varesavi but'i te arakhel.*“ Phend'a peske o Pal'is.

Ta džalas, džalas u anglal leste has jekh šukar baro kher. Zadurkind'a, te phundravel avľa o raj. O Pal'is šukares lačho d'ives phend'a u mangelas e but'i. Sar pre leste o raj dikhľas, takoj phend'a, hoj na kamel űikas. Dikhľa, hoj romano čhavo hin, ta na kamelas les te lel, ıjaba leske kampelas. U o Pal'is leske phend'a: „*Na mušinen mandar te daral, raje, som lačho manuš, ča kamav peske te zarodel o lovore, bo bokhalo som.*“ O raj pre leste dikhľa u phend'a leske: „*No lačhes, kereħa but'i pre dvora, o kašta čhineħa, odoj peske le o tover.*“ O Pal'is maj chudľa o tover andro vast u geľľa te kerel. O raj leske and'a vareso pro chaben u te sovel les bičhad'a andre šopa. O zuňimen Pal'is zasut'a sar ciknoro, aľe mek sar zasut'a, ta andro šero leske džalas, sar majinel ole bare love te zakerel. Zasut'a. Suno leske džalas pale pal oda, hoj arakhľa but love andro veš.

Sar tosara phundrad'a o jakha, pr'oda suno imar na zabisterďa, ačhiľa leske andro šero. Geľľas, čhind'a pherdo kašta u mištes čaľa. O raj has lačho manuš. Raťi aľe na geľľas te sovel, geľľas andro veš. Odoj peske bešľa u duminelas pr'oda suno. Sar avka duminelas, šunel, sar o čiriklo šukares giľavel. Dikhel pr'oda čiriklo u oda čiriklo dikhel pro Pal'is. űisostar űič chudľa oda čiriklo te giľavel giľi, aľe avka, hoj oleske o Pal'is ačhaľolas. Giľavelas: „*Te kames bare love te arakhel, mušines mange tiro bacht te anel.*“ U kada giľavelas vaj kećivar. Aľe o Pal'is na džanelas, savo bacht majinel te anel.

Geľľa pale ko raj, maj imar d'ives has, ta aňi te sovel na geľľa, aľe chudľa te kerel e but'i. O raj dikhľa, hoj oda romano čhavo but'akero hino, ta diňa les vajkeci lovore. O Pal'is kamelas vareso la dajorake te cinel, ta geľľa andro foros. Dikheľas pal vareso, so bi šaj cinelas. U so na dikhel, khatar leste džal odi romaňi čhaj, so akor žobrinelas. O Pal'is la zaačhad'a, bo kamelas latar te phučel, sar hin lakera dake. Ta phučľa u odi čhaj leske phares phend'a, hoj e daj muľa u o dad peske arakhľa avra romňa. Has lake igen phares pal e daj. Bešle peske pre lavkica u vakerkernas. Le Pal'iske pes odi čhaj paćinelas, na has odi nekšukareder čhaj, aľe has igen lačhori. Ole kale jakha ča švicine-nas, sar vakereľas. So pes na ačhiľa, zakamaďa pes andre late. Akorestar phireľas sako d'ives pal late andro foros u maškar oda kerľas but'i kijo raj. Avka oda has vajkeci čhona. O Pal'is has bachtalo, hoj o kamiben arakhľa, aľe has pharejileskero pal peskro dad the daj. Aľe sar majinel te džal pale khere, te les ole love nane. Jekhvar, sar zasut'a, pale leske suno džalas pal oda čiriklo. Dujto d'ives kija raťi geľľas andro veš u rodel ole čirikles. Vićinel pre leste u maj les zadikhľa. Phučel lestar: „*Savo bacht mandar tu kames? Sem űič man nane!*“

Odgeľľa pale kijo raj. Aľe so pes na ačhiľa! O raj űikhaj, leskri romňi űikhaj, andro kher űiko. Pal'is dikhel, pal o kher bešel odi phuri romaňi baba, so la akor dikhľa, sar džanelas leskero nav, odi, so avri dičholas sar e baba andal e paramisi. Dilino oľestar ačhiľa. Avel kije baba, joj pre leste imar asal: „*Ta so, Pal'i, sar sal, arakhľal peskri bacht?*“ O Pal'is phenel: „*Arakhľom, o kamiben arakhľom, aľe kaj hine savore? Kaj o raj, so tu adaj keres?*“

E baba phenel: „*O raj odgeľľas savorenca het, jov hino miro čhavo u ča perdal mande tut iľa ke peste andre but'i. Kada kher peske mukħ, ker leħa, sar kames, ačħ bachtalo the sasto. Me som e striga, aľe lačħi striga, ma dara, džanav tut imar ciknorestar u džanavas pal savoro andro tiro dživipen. Te odgeľľal andal o kher vaš o barval'ipen, džanavas, hoj oda keres ča vaš tiro dad the daj, ta phend'om mange, hoj šegitinava tuke.*“

O Pal'is našľi paľalas oleske, so šund'a. Na džanelas, so lake te phenel, ta ča paľikerďa lake. E striga leske phend'a, hoj mušinel mek te džal avrether, hoj mek but'i la hin. O Pal'is ačhiľa andro kher korkoro. N'achaľolas oleske, so pes ačhiľa. Kerelas kade but'i, sovelas andre šopa u akana hin oda šukar baro kher leskro. Tosara, sar ušľiľa, peršo, so kerďa has, hoj denašľa pal peskero kamiben. Savoro lake phend'a. E čhaj aľe ačhiľa pharejileskeri, bo duminelas peske, hoj la o Pal'is imar na kamela, bo akana barvalo hino. Aľe na has oda čaćipen. Sem joj has leskri bacht!

Iľa la peħa andro kher u gondoli-nenas, so kerena. Pal'is pr'oda avile. O kher bikende vaš bare love u odgeľľe pale khere pal leskero dadoro the leskeri dajori. Na avka has o Pal'is bachtalo! Anel khere sar bare love, ta baro bacht!

Lajla Žigová

Bezdomovci

„*Tak se rychle obľekni a jdeme, nezdržuj, Aničko,*“ pobízela jsem svoji osmiletou vnučku, aby se neloudala. „*A můžu si vzít s sebou kolo?*“ žadonila. „*Můžeš, ale musíš jezdit velmi pomalu.*“ „*Jéje, ty jsi hodná, babi.*“ Její šibalská očka se rozzářila a radostí mě objala. „*tihnout, no je toho dost. Konečně jsme vyšly z baráku. Jdeme Novou ulicí a míříme si to k trafice, ještě, že to není tak daleko.* „*Aničko, tady je hlavní silnice, tady slez z kola a přejdeme silnici, ano?*“ „*Jasně, babi.*“

Má otevřeno, je to fajn, nebudu muset jít až do města. U trafiky sedí na zemi malá ženská osůbka. Není na ni pěkný pohled. Je zanedbaná, přímo špinavá, oblečení, které má na sobě, zdali se tomu dá říct oblečení, je potrhané, flekaté a mokré. Ještě že je léto, v zimě by zmrzla. Vnučka se na mě podívala a udělala významný pohled na „osůbku“.

„*Babičko, znáš ji?*“ „*Ne, neznám. A ty ano?*“ „*Já ji znám, to je Helenka a její kamarád je Cigárko.*“ „*Aha, to jsou ti lidé, jak bydleli u našeho baráku, vid?*“ „*Jasně, babi, celá Mimoň je zná, to je zajímavé, že ty ne.*“ „*Vždyť víš, zlato, že já tu nejsem tak dlouho, neznám všechny lidi.*“ „*Babičko, říká se jim bezdomovci, co to znamená?*“ „*Počkej, až se budeme vracet. Potom ti to vysvětlím, ta paní by nás slyšela, že si o ní povídáme a zlobila by se na nás, ano?*“ „*Jasně, babi, nejsem blbá.*“

Došly jsme k trafice a já si všimla, že „Helenka“ drží v ruce lahvové pivečko a dopřává si lahodného moku po ránu. „*Dobry den,*“ pozdravily jsme. „*Dobry den, Aničko,*“ pozdravila paní z trafiky vnučku. „*Máš nové kolo?*“ „*Mám, tatínek mi ho koupil a stálo asi čtyři tisíce.*“ „*No ty máš hodného tatínka.*“

„*Já mám i hodnou maminku, ale jsou v práci a musím pořád jen s babičkou nakupovat.*“ „*Tak už dost, za chvíli budeš vyprávět pohádky, už jsi toho řekla dost, nemyslíš?*“ „*Jasně, babi,*“ odpověděla mi vnučka a otočila se k „osůbce“: „*Dobry den, Helenko.*“

„*Dobry,*“ pozdravila osůbka a napila se. „*Na svůj věk je velmi rozumná, ta vaše vnučka,*“ řekla paní z trafiky. „*Jo, to ona je až příliš,*“ odpověděla jsem namyšleně. Lichotí mi, když ji někdo pochvaluje, jenže ona to je i pravda. Anička je velmi vnímavá, musím si dávat pozor, co řeknu.

Už jsem chtěla odejít, jenže moje vnučka na mě dělala oči a vysílala signály směrem k osůbce. Tak jo, dám se s ní do řeči, jinak to s ní nevydržím. „*Dobry den, paní,*“ oslovila jsem osůbku. „*Jak se máte?*“ „*Ale, jde to.*“ Je mi to nepřijemné, ale mám na jazyku otázku, kterou bych jí ráda položila a nevím jak, aby se neurazila. Ale přeci to zkusím.

„*Paní, mohu se vás na něco zeptat?*“ „*Jó, to můžete.*“ „*No, víte, zajímalo by mě, kde jste spala.*“ „*Jeden známý mě nechal přespat v kůlně.*“ Při představě spát v kůlně mě zamrazilo.

„*Ještě že není zima, vidíte?*“ Takhle blbě kecám. Najednou jsem si uvědomila, že to, na co jsem se jí chtěla zeptat, jsem zapoměla. Vnučka krouť hlavou, co to plácám za nesmysly. Zadívala jsem se na „osůbku“. Musela být moc hezká zamlada. Její modré oči napovídají o lásce, určitě ji poznala, jiskřivost, která se jí zračí v oku to ukazuje. Malý nosík a ústa – ta by vyprávěla, co vše zažila! Jen vrásky kolem rtů říkají, jakého věku je! Zajisté má rodinu a kde jsou? Že nechají „mámu“ tak hrozným způsobem žít? Kam se ztratila láska a vděčnost k matce? Co se stalo? To je to, co jsem se chtěla zeptat. „*Paní Helenko, vy nemáte rodinu?*“ „*Mám, mám dceru.*“ „*A proč nejste u dcery?*“ „*Já nechci obtěžovat, ona má manžela a rodinu, vnoučata mě mlátily.*“ Viděla jsem na ní, že se jí o tom nechce mluvit, tak jsem pozdravila a vydaly jsme se s vnučkou domů. Je mi z toho smutno, i tak lidé žijí.

„*Babičko, říkala jsi, že mi vysvětlíš, co znamená slovo bezdomovec, poslouchám.*“ „*No, především je to člověk. A jako k takovému bychom měli mít úctu, viděla jsi Helenku? To je bezdomovec, když někdo nemá kde spát! Ne na jednu noc, ale napořád.*“ „*A umýt se, vykoupat.*“ „*Ano, nemá se kde vykoupat a vyprat si věci, nemít svůj stoleček a postýlku a vždyť to víš.*“

„*Babičko, je mi moc líto té Helenky, já nikdy svého tatínka nenechám venku spát až bude starý, můj tatínek je nejlepší na celém světě.*“ „*To víš že ano, zlato.*“ „*Víš, babi, mám ho strašně ráda, ale musím říct pravdu, že se nezachoval dobře k té Helence a k Cigárkovi.*“

„*Jak to myslíš, zlato?*“ „*No vždyť víš, oni spávali u našeho baráku a táta to nedovolil, aby tam spávali.*“ „*Zlato, já ti zkusím vysvětlit proč, ano?*“ „*Jasně.*“ „*Tvůj tatínek a maminka ten barák koupili a dali za něj hodně peněz! A viděla jsi, jaký nepořádek tam byl? Na zahradě? Kolik kontejnerů musel tatínek zaplatit, aby byl pořádek?*“ „*A oni by tam jen spali!*“ „*To ne jenom že by spali. Oni si tam i vařili a také kouřili a mohli by něco podpálit! A to by teprve bylo zle! Z nás by se taky stali bezdomovci. A víš, že maminka s tatínkem chodí do práce a těžce pracují, aby mohli bydlet a žít?*“ „*A babi, my nejsme bezdomovci?*“ „*Ne, zlato, díky bohu ne.*“ „*Babi, i Romové jsou bezdomovci?*“ „*Možná taky, ale já jsem žádného Roma mezi nimi zatím nepotkala.*“ „*Babi, a jaký je rozdíl mezi námi a gádži?*“ „*Žádný, máme ruce, nohy, hlavu, všechno jako oni, jen máme jinou barvu pleti.*“ „*A Romové nenechají svou maminku venku spinkat?*“ „*Ne, to snad ne – aspoň doufám.*“ „*To znamená, že jsme lepší rodina než rodina té Helenky?*“ „*To se takhle nedá říct, my nevíme, jak se k tomu dostala a co se stalo, nemůžeš hned posoudit, jací jsou.*“ „*A přeci babi...*“

„*Už dost, Aničko, už jsme toho nakecaly dost! Jsi moc zvědavá a všechno chceš vědět a já všechno taky nevím.*“ „*Jasně, babi...*“

Irena Eliášová

Spisovatelka, žije v Mímoni.

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

Program na červen 2011

NOVINKA: OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17⁰⁰)

Výstavy:

... a jejich stíny tančí dál. Fotografie a koláže Mariny Obradovic

Marina Obradovic vystudovala fotografii a malbu na Ecole des Beaux-Arts v Paříži. Jako dítě trávila prázdniny u babičky v Jugoslávii, odkud pramení její fascinace Romy a romskou kulturou. Fotografie zde má především funkci portrétní, není tak běžná a banalizovaná jako u nás. Těžko na ni budeme hledat úsměv, zrcadlí se v ní především vážnost, se kterou k ní místní lidé přistupují • *Výstava potrvá do 25. 9.*

Cesta paměti. Fotografie Franka Roosendaala

Frank Roosendaal je nizozemský fotograf. Zájem o romskou historii ho v roce 2008 přivedl k akci Tabor pamíci, pořádanou od roku 1996 Krajským muzeem v Tarnowě v Polsku. Tato každoroční akce je čtyřdenním putováním po místech spojených s holo-

caustem Romů. Při putování jsou používány tradiční romské kočovnické vozy ze sbírek Tarnowského muzea. Účastníci, většinou Romové, se tak snaží na několik dní vrátit k tradičnímu kočovnickému způsobu života a uctít památku zemřelých.

• *Výstava potrvá do 19. 6.*

Lety – život za plotem

Putovní výstava Památníku Lidice o tzv. cikánském táboře v Letech u Písku. • *Výstava prodloužena do 14. 8.*

Gendalos/zrcadlo • 26. 6.–28. 8.

Výstava prací romských dětí a mládeže na téma „svět kolem nás“. Výstavu pořádá IQ Roma servis, o. s.

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1939–2005). Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

ROZVÍJÍME HODNOTY OTEVŘENÉ
SPOLEČNOSTI A DEMOKRACIE

JSME SOUČÁSTÍ MEZINÁRODNÍ SÍTĚ
OPEN SOCIETY FOUNDATIONS

Open Society Summer Camp: Letní kurz pro mladé lidi se zájmem o romskou menšinu

Vadí ti špatné vztahy mezi majoritou a Romy u vás městě?

Nesouhlasíš s tím, jak je o Romech informována veřejnost?

A chceš to změnit? Zapoj se do projektu Open Society Summer Camp a uskutečni své nápady ke zlepšení života ve tvém regionu!

Nadace Open Society Fund Praha ve spolupráci se slovenskou Nadáciou otvorenej spoločnosti a Prázdňinovou školou Lipnice pořádají týdenní soustředění pro mladé lidi od 17 do 26 let se zájmem o romskou menšinu. Týden her, pohybu, diskuzí se bude věnovat politice, médiím a situaci romské menšiny. Za pomoci lektorů vypracují účastníci i své vlastní projekty – ty nejlepší z nich získají finanční podporu Nadace Open Society Fund Praha.

Open Society Summer Camp se uskuteční ve dnech 10.–16. 7. 2011 za obcí Zdislavice. Zúčastní se ho 15 studentů a studentek ze Slovenska a České republiky. Hlásit se můžete do 20. 6. 2011.

Přihlásit se mohou jak Romové, tak mladí z řad majority, kteří splňují podmínky. Více informací naleznete na stránkách Nadace: www.osf.cz nebo na facebooku: <http://www.facebook.com/nadace.osf>, telefon: 222 540 979.

Kontaktní osoba: Renata Berkyová

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIC:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ..... ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2011 činí 240 Kč.

Vzdělávací a motivační kurz pro mladé lidi do 26 let pořádaný Nadací Open Society Fund Praha

Vyplněnou přihlášku doručte prosím elektronicky nebo poštou Nadaci Open Society Fund Praha do 20. června 2011

e-mail: renata.berkyova@osf.cz (do předmětu: Open Society Summer Camp), fax: 00420 222 540 978

poštovní adresa: Open Society Summer Camp, Nadace Open Society Fund Praha, Seifertova 47, 130 00 Praha 3

příjmení: ..... jméno: .....
datum/místo narození: .....
tel.: ..... e-mail: .....
bydliště: .....

ÚČASTNÍK MLADŠÍ 18 LET

ZÁKONNÍ ZÁSTUPCI:

jméno a příjmení: .....
číslo občanského průkazu: .....
bydliště: .....
tel.: .....

Informace o zdravotním stavu účastníka a jiné důležité informace (uveďte prosím takové údaje, na které bychom měli brát ohled při plánování programu, např. omezení v běhu, zdravotní komplikace apod.).

Zdravotní pojišťovna účastníka: .....

VZDĚLÁNÍ ÚČASTNÍKA

škola .....
obor ..... začátek studia .....
dosažený titul, předpokládané ukončení studia apod. ....

JAZYKY

jazyk ..... čtení .....
mluvení ..... psaní .....
(začátečník; mírně pokročilý; pokročilý; rodilý mluvčí)

Požadované dokumenty:

- řádně vyplněný registrační formulář – zaslání životopisu je vítané, ale ne povinné
- motivační dopis (v rozsahu 1 normostrany) obsahující zodpovězené následující dotazy:
  - Proč se hlásíte na Open Society Summer Camp?
  - Co od své účasti očekáváte?
  - Zajímáte se o působení Romů ve veřejném životě? Upřesněte.
  - Jaké jsou vaše profesní plány do budoucna?
- fotografie

POZOR!

Veškeré dokumenty prosím zasílejte elektronicky nebo poštou (u účastníků mladších 18 let NUTNĚ odeslat POŠTOU s podpisem rodičů) na výše uvedenou adresu, s předmětem Open Society Summer Camp, do 20. června 2011.

V: ..... dne: .....
podpis: .....

(u účastníků mladších 18 let nutné podepsat zákonným zástupcem a odeslat poštou)

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

**Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě**

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

